

KAPITTEL 3

Forestillinger om *de andre* i norske landinformasjonsdokumenter

Aurora Terjesdatter Sørsveen Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet

Abstract: Country-of-origin information is an important assessment tool in asylum administration and determination, relied on by caseworkers as well as courts in questions regarding asylum claims. Credibility is especially paramount in asylum assessments. Therefore, country-of-origin information and documents need to capture a holistic picture of conditions in asylum seekers' countries in order for caseworkers to make informed decisions in their evaluations, and asylum-seekers' situations are accurately portrayed. However, prior research has found that the preparation of country-of-origin information tends to reinforce an established asymmetry in asylum administration whereby lived experiences are weighted less than verifiable information (Van der Kist & Rosset, 2020). Using a practice-oriented document analysis and postcolonial theory, this chapter explores how country-of-origin information documents describe various aspects of Afghan society, and the notions of young Afghans that emerge as a result. Furthermore, the chapter investigates how these are entangled with previous colonial logic and political discourses in contemporary Norway connected to unaccompanied minors seeking asylum.

Keywords: country-of-origin information, documents, othering, unaccompanied minor asylum seekers

Innledning

Å vurdere asylsøkeres troverdighet er et anliggende som gjør seg stadig mer gjeldende i europeisk asyladministrasjon, forvaltning og asylpolitikk. Asylsystemet er skapt for å beskytte mennesker som risikerer forfølgelse (jf. FNs verdenserklæring for menneskerettigheter artikkel 14), men i en verden preget av rekordhøye migrasjonstall til Europa på bakgrunn av blant annet krig, konflikt, klimaendringer og fattigdom, utfordres dette systemet. Der man tidligere anså de fleste som søkte asyl for å være *reelle* asylsøkere, er det i dag større tvil om mange av de som søker asyl faktisk har grunnlag for beskyttelse (Garvik & Valenta, 2021; Lidén, 2017). Denne tvilen kommer til syne i både politiske og mer generelle samfunnsmessige sammenhenger. Grensekontroll, for eksempel, som tidligere kun var et spørsmål om adgang eller avvisning ved en fysisk grense, har blant annet beveget seg inn i samfunnets institusjoner og praksiser der nye, ofte usynlige grenser, skapes for asylsøkere, flyktninger og innvandrere generelt som et middel for innvandringsregulering (se Yuval-Davis et al., 2018, 2019). Dette kommer blant annet til uttrykk i den norske konteksten, i form av politiske, diskursive og juridiske endringer i beskrivelser av og saksbehandling tilknyttet nasjonale og etniske grupper, samt på bakgrunn av alder, legning og kjønn (Sørsveen & Ursin, 2020). Spesielt har færre unge afghanske asylsøkere enn tidligere fått innvilget søknader om permanent opphold (Garvik & Valenta, 2021). Under den såkalte flyktningkrisa i 2015 søkte om lag 5 300 mennesker som oppga å være enslige mindreårige om asyl, og av disse var 65 prosent av søkerne fra Afghanistan (Utlendingsdirektoratet [UDI], 2015). Norske myndigheter var i tvil om en del av disse hadde oppgitt riktig alder, i tillegg til om asylgrunnet deres var reelt. Mange av de enslige mindreårige afghanerne som søker om asyl får begrensede oppholdstillatelser, med utreiseplikt ved fylte 18 år. Fra 2015 til første halvdel av 2017 økte bruken av midlertidige oppholdstillatelser i vedtak fra ca. 5 til 45 prosent av tilfellene (Norsk organisasjon for asylsøkere [NOAS], 2017). Majoriteten av vedtakene gjaldt afghanske enslige mindreårige (NOAS, 2017). Etter Talibans overtagelse av Afghanistan høsten 2021 ble utreiseplikt for de med avslag midlertidig stanset, men dette ble gjenopptatt våren 2022 (UDI, u.å.).

Vurderingene av asylgrunnlag og troverdighet som gjøres i asylforvaltningen er i hovedsak et samspill mellom saksbehandlerens dokumenter og asylsøkerens historier. Landinformasjonsdokumenter spiller en

avgjørende rolle i vurderinger av en asylsøkers ønske om beskyttelse og myndighetenes evaluering av risikoen for forfølgelse (Gibb & Good, 2013; Liudden, 2022, s. 296). Historiene som fortelles måles opp mot informasjon som ligger til grunn i landinformasjonsdokumentene, dokumenter som gjør rede for «den menneskerettslige, sikkerhetsmessige og humanitære situasjonen i et land» (Landinfo, u.å.a). Troverdighetsvurderinger basert på innhold i dokumenter løfter fram flere ulike problemstillinger som saksbehandlere og asylsøkere konfronteres med. For eksempel har asylsøkere selv liten mulighet til å blande seg inn og bestride informasjonen om dem som ligger til grunn i dokumentene (van der Kist & Rosset, 2020), mens saksbehandlere må stole på at dokumentenes innhold er reelt og oppdatert. Både saksbehandlere og asylsøkere er dermed avhengige av at informasjonen i dokumentene både er riktig, kontekstualisert, objektivt og nøytralt formidlet.

Dokumenter kan ikke forstås som isolerte enheter, men noe som alltid er en del av en kontekst som har strukturelle og diskursive trekk ved seg. Det ligger mange subtile og ubevisste forestillinger i et dokument som kobler det opp mot fortid, nåtid og framtid, styring, diskurser og makt (Asdal & Reinertsen, 2020; Fairclough, 1992). For eksempel har flere argumentert for at unge afghanske asylsøkere utsettes for rasialisering og andregjøring i asylsystemet (Bhatia, 2020; Schuster, 2003). Wernesjø (2014) og Jensen (2011) peker på at dette henger sammen med diskurser tilknyttet denne gruppen i spørsmål som angår om de kan være en risiko for samfunnet de blir en del av. Det er dermed interessant å analysere om og i så fall hvordan dette foregår i dokumenter, ettersom «ting, natur og samfunnsfenomener *forflyttes inn i* og blir satt inn i dokumentform» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 19). I dette kapittelet vil forestillinger om de andre forstås som et vestlig samfunnsfenomen som er tekstliggjort og forflyttet inn i landinformasjonsdokumenter.

Med det ovenfornevnte som utgangspunkt, vil jeg i dette kapittelet gjøre en analyse av utvalgte landinformasjonsdokumenter om afghanske forhold som brukes i asylvurderinger. Spørsmålene jeg stiller for å utforske dette, er *hvordan beskrives ulike aspekter ved det afghanske samfunnet og hvilke forestillinger av unge afghanere trer fram i dokumentene? Videre utforsker jeg hvordan disse beskrivelsene og forestillingene kan ses i relasjon til den norske asylpolitiske konteksten*. Den asylpolitiske konteksten forstås her som politikk, utlendingslovgivning og forvaltning. Ved å bruke en praksisorientert dokumentanalyse (Asdal & Reinertsen, 2020) og det postkoloniale

teoretiske perspektivet *andregjøring* (Velho & Thomas-Olalde, 2016), studerer jeg sammenhengen mellom tekstlige konstruksjoner, dokumenter som verktøy og samfunnsmessige diskurser som tar utgangspunkt i den diskursive konstruksjonen av skillet mellom vestlige land og *de andre* (Said, 1978/2018). Under følger en redegjørelse for tidligere forskning på landinformasjonsfeltet, før jeg trekker fram andregjøring som teoretisk perspektiv. Her støtter jeg meg hovedsakelig til Edvard Saids tese om *Orientalismen* (1978/2018) og Santiago Castro-Goméz' (2021) *nullpunktsposisjon*. Etter dette utbroderes det metodiske rammeverket som kapittelet bygger på. Videre følger en analyse og diskusjon av det empiriske materialet, før jeg avslutter med en konkluderende refleksjon.

Landinformasjon som forskningsfelt

I løpet av de siste tiårene har europeiske asylmyndigheter etablert landinformasjonsenheter som samler inn og deler landinformasjon om forhold i asylsøkeres land (Rosset & Liodden, 2015). Landinformasjon omtales ofte som *kunnskap* eller *fakta* (se European Asylum Support Office, 2019; Landinfo, u.å.b) og skal tilføre kvalitet og objektivitet til asylvurderingsprosessen ved at landinformasjonsenheter har innhentet, analysert og formidler informasjonen (van der Kist & Rosset, 2020, s. 665). Det «arbeide[s] bevisst og metodisk med kilde- og informasjonsanalyse, [og det er] utarbeidet egne retningslinjer for dette» (Landinfo, u.å.a). Europeiske landinformasjonsenheter jobber etter en felles metodikk som har en målsetting om å «provide basic common criteria on how to process transparent, objective, impartial, and balanced factual COI, with the aim of facilitating EU-wide exchange and use of such information» (European Union, 2008, s. 2).

Forskningen på landinformasjon er foreløpig minimal. Selv om landinformasjon har vokst fram som et viktig verktøy de siste 30 årene i vesteuropeisk og nordamerikansk asyladministrasjon (Rosset, 2019), har litteratur på feltet i hovedsak vært preget av det Liodden (2022) karakteriserer som «grålitteratur», publiseringer av blant annet NGO-er. I den grad vitenskapelige publikasjoner finnes, har de vært knyttet til områder som kunnskapsproduksjon, hvordan landinformasjon legitimeres og bruk av landinformasjon i asylvurderinger og rettssaker. Mye av den tidligere forskningslitteraturen er forankret i sosialantropologiske studier, men også i felt som politikk og offentlig administrasjon (Bodström, 2023).

Kunnskapsproduksjon inngår i landinformasjonens kjerneområde. For eksempel anses produksjon av informasjon om asylsøkeres opphavsland å være en kjernekompetanse i asyladministrasjon, da den angivelig legger til rette for et mer rettferdig og effektivt asylsystem (Gibb & Good, 2013, i van der Kist & Rosset, 2020, s. 665). Kunnskapsproduksjonen blir av van der Kist et al. (2019) situert mellom samfunnsvitenskapelig metodologi og politiske beslutninger. De argumenterer for at det lånes momenter fra samfunnsvitenskapelig metode der målet ikke er å produsere vitenskapelige fakta, men heller muliggjøringen av asylbeslutninger (van der Kist et al., 2019). Videre ligger landinformasjon i noen tilfeller tett tilknyttet asyl- og innvandringsystemets politiske føringer og den offentlige debatten (se Rosset & Liodden, 2015; van der Kist et al., 2019). Dette gjør det viktig å legitimere produksjonen og bruk av landinformasjon, og dermed har eksempelvis den norske landinformasjonsenheten Landinfo bevisst anlagt normer, prosedyrer, diskurser og organisatoriske strategier for å kunne skape en distanse mellom seg selv og forvaltningen, som langt på vei styres av politiske insentiver (Rosset, 2018). Landinfo ble opprettet i 2005 etter et ønske om å skille produksjon av landinformasjon og selve forvaltningen, som lå til grunn i St.meld. nr. 21 (2003–2004), *Styringsforhold på utlendingsfeltet*.

Landinformasjon inngår som et vesentlig element i saksbehandlingen av asylsaker. I norsk sammenheng har Liodden (2022) undersøkt hvordan saksbehandlere forholder seg til og bruker landinformasjonen i sine vurderinger i en norsk kontekst. Ved å bruke det hun kaller for landmerker i kart (*landmarks on maps*), forstått som saksbehandlers tolkninger av steder, skikker og politiske og sosiale forhold i asylsøkeres hjemland, utforsker hun hvordan landmerkene både eksisterer i saksbehandlernes virke gjennom formelle informasjonskilder, men også hvordan de konstrueres gjennom tidligere søkers fortellinger, saksbehandlers antagelser om hva som er rasjonell oppførsel, og deres erfaringer med steder (Liodden, 2022, s. 296). Landinformasjonens rolle i asylbeslutninger kan gjøre seg gjeldende i måten landinformasjon forstås som objektive fakta, der asylsøkeres begrunnelse for beskyttelse tydelig må vise en velbegrunnet risiko de har for å bli forfulgt på bakgrunn deres politiske, sosiale, etniske eller seksuelle tilhørighet. Det må altså finnes landinformasjon som kan bekrefte det narrative som asylsøkeren framlegger (Gibb & Good, 2013, s. 292). I forlengelsen av saksbehandling, brukes landinformasjon i noen sammenhenger som bevisgrunnlag og ansatte i landinformasjonsenheter som ekspertvitner i

rettssaker om asylspørsmål i en juridisk kontekst (Feneberg et al., 2022). Dette gjøres også i noe grad i norsk sammenheng, der klagesaker som avgjøres i Utlendingsnemnda (UNE) og rettssaker som omhandler klager benytter seg av landinformasjon (Liodden, 2022).

For å supplere forskningslitteraturen, løfter dette kapittelet fram ulike momenter ved landinformasjon som har blitt lite studert tidligere, som hvordan dokumenter og deres tekstlige innhold kan ses relasjonelt til en samfunnshistorisk og politisk kontekst. Dette har blitt aktualisert av Bodström (2023), som påpeker hvordan tekster som ligger til grunn for migrasjonspolitik er diskursivt knyttet til fenomener, lovgivning og politiske diskurser som igjen får fotfeste i landinformasjonsdokumenter og praksiser tilknyttet bruken av landinformasjon. Som van der Kist (2022) påpeker er ikke landinformasjon bare fjerne, geopolitiske forhold, men også nære sosiopolitiske ordninger. Dette kapittelet har en teoretisk vinkling som er relativt utforsket i forskning om landinformasjon. Ved å bruke et postkolonialt blikk på landinformasjon vil jeg med dette kapittelet studere landinformasjonsdokumenter som kontekstuelle, historiske og samtidsforankret, der noens stemmer vies mer plass enn andres.

Å studere landinformasjonsdokumenter gjennom et postkolonialt blikk

Andregjøring inngår i den postkoloniale teoretiske tradisjonen der hensikten er å si noe om «de symbolske konsekvensene kolonialismen og imperialismen har hatt i verdenssammenheng» (Chinga-Ramirez, 2015, s. 35). Andregjøring kan forstås som en prosess eller et fenomen der mennesker, ofte med utgangspunkt i både geografisk, kulturell og sosial bakgrunn, gjennom diskursive og konstruerte forståelser, plasseres i hierarkiske posisjoner i samfunnsstrukturer, institusjoner, organisasjoner og relasjoner hvor Vesten får en overordnet posisjon i forhold til de andre. I dette kapittelet er andregjøring en nyttig inngang til hvordan forståelser av *de andre* skapes, ved å knytte det til hvordan hegemoniet til vestlige former for forståelse og kunnskap eliminerer andre former kunnskapsproduksjon og forståelse av egen livsverden der de sistnevnte blir sett på som ikke-troverdige alternativer av moderne kapitalistiske samfunn (Rojas, 2016, s. 370). Edvard Said (1978/2018) viste gjennom sin tese om orientalismen hvordan vestlige land historisk sett har konstruert de andre ved stadig å måle orienten opp mot Vesten «som rasjonell, utviklet, human og overlegen, og Orienten som

villfaren, utviklet og underlegen» (Said, 1978/2018, s. 327). Orienten er ikke en geografisk plass, men en konstruert europeisk (kolonial) forestilling om områder som Midtøsten, Nord-Afrika, India, Kina og Japan (Velho & Thomas-Olalde, 2016). Dette vestlige blikket som Said identifiserer, og som ligger som premis for andregjøring, kommer til uttrykk gjennom forutinntatthet, ekskludering, rasisme og essensialisering på bakgrunn av *de andres* ikke-hegemoniske posisjoner (Gullestad, 2002; Said, 1978/2018). Denne inndelingen av verden fører til en degradering av kunnskap som oppstår utenfor Vesten. En slik dikotomisk deling oppsto i kolonitiden der vestlig epistemologi og menneskesyn ble overordnet det som tilhørte det ikke-vestlige (Loftsdóttir & Jensen, 2012). Oppsummert inngår dette i det som omtales som en kolonial diskurs, også kalt en orientalistisk diskurs. Said anses å være den som har hatt sterkest innflytelse på å utvikle denne forståelsen gjennom boka *Orientalismen*. Said bruker det koloniale diskursbegrepet, med utgangspunkt i Foucault, for å teoretisere hvordan Orienten diskursivt ble skapt som et kunnskapsobjekt. Denne diskursive konstruksjons- og kategoriseringsprosessen forsterker det koloniale erobring- og underkastelsesprosjektet (Hiddleston, 2009, s. 77). Han peker særlig på hvordan dette foregår gjennom tekster og språklige representasjoner (se Said, 1978/2018)

I studier av landinformasjonsdokumenter er det å undersøke hva og hvem som er med på å forme disse dokumentene interessant. I dette kapitlet ser jeg dokumentene som posisjonert i en vestlig kontekst der blikket er rettet fra vesten mot «resten». Landinformasjonsdokumentene og kunnskapsproduksjonen kan anses å ta utgangspunkt i et «epistemologisk hegemoni» (Rojas, 2016), ettersom produksjonen av landinformasjon kan forstås å være knyttet til hvordan den reproducerer en etablert asymmetri i asylforvaltningen hvor levde opplevelser blir tilsidesatt til fordel for «sertifisert kunnskap» (van der Kist & Rosset, 2020, s. 675). Said (1978/2018) brukte begrepet *områdespesialisten* (herunder forskere, politikere og samfunnets populærkultur) om den som angivelig har ekspertkunnskap om arabiske områder og den «arabiske muslimen», i Saids tilfelle. Denne ekspertisen kan knyttes til kolonisering og senere amerikansk imperialisme. Kolonitiden og amerikansk imperialisme har bidratt til at «araberen» har fått tilskrevet ulike identiteter, karakteristikk og historier og selv ikke fått definert disse. Castro-Gómez (2021) trekker også fram en slik forståelse ved å bruke en *nullpunktsposisjon*. Den opplyste forskeren har historisk sett posisjonert seg i et nullpunkt ved å ta epistemologisk avstand fra hverdagspråket som er

forvirrende og kilde til feil, mens forskerens språk og blikk springer ut fra en nøytral observasjonsplattform (Castro-Goméz, 2021, s. 4):

The sciences of man construct a discourse about the human nature in which those people colonized by Europe appear on the lowest level of the developmental scale, while the market economy, the new science, and modern political institutions are presented as the ultimate end (*telos*) of the social, cognitive and moral evolution of humanity, respectively. (Castro-Goméz, 2021, s. 28)

I dette ligger det som Rojas (2016, med henvisning til Seth, 2013) peker på som sentralt for den koloniale logikken der moderne former for argumentasjon, tolkning og analyse anses som overlegen i henhold til førmoderne vestlig kunnskap, og ikke-vestlig kunnskap (s. 372). I så måte skapes andre-gjøring på bakgrunn av en forestilling som konstruerer «Orienten» som *den andre* ved reduksjon, distanse og patalogisering av *den* (Jensen, 2011).

Det postkoloniale perspektivet er nyttig for å si noe om relasjonene som landinformasjonsdokumenter er en del av. Disse relasjonene kan ses i lys av hvordan tidligere systemer og strukturer fortsetter å eksistere, selv etter de har opphørt, ved at «bildet av den vestlige verden som opplyst, rasjonell og moderne skapes gjennom å beskrive resten av verden som underutviklet, mystisk og tradisjonell» (Chinga-Ramirez, 2015, s. 35). Disse relasjonene kan inngå i en postkolonial asyldiskurs som er nøstet sammen med ulike vestlig-orienterte ideologiske diskurser bestående av internasjonal rett, utvikling, bistand, kjønn, likhet, fred og sikkerhet (Fernando, 2017, s. 394).

En praktisk orientert dokumentanalyse

Å forstå dokumentanalyse som praksisorientert betyr at man benytter seg av dokumenter for å forstå praksis (Asdal & Reinertsen, 2020). I mitt tilfelle vil dette være å forstå hvilken rolle landinformasjonsdokumenter har i konstruksjonen av afghanere og afghanske samfunnsforhold, samtidig som dette knyttes til en bredere nåtidig og samfunnshistorisk kontekst. Metoden har ulike analytiske innganger (dokumenter som steder, verktøy, arbeid, tekster, saker og bevegelser), men jeg har forholdt meg til de analytiske inngangene tekst og verktøy (Asdal & Reinertsen, 2020).

Den første analytiske inngangen i dette kapittelet er dokumenter som tekst. Her har jeg vært særlig opptatt av tekstlige elementer som språk og argumentasjon. Jeg forholder meg også til diskursbegrepet, særlig Saids

diskursbegrep, for å løfte fram forestillingene som trer fram i analysen ved å koble de sammen med etablerte diskurser som kan forstås å bygge på koloniale logikker. Å se på språket i en praksisorientert dokumentanalyse handler om å lese nært ved å se på ord, fraser og formuleringer. Språket som brukes i dokumenter kan si noe om maktrelasjoner, tilgjengelighet, etablering av autoritet, legitimering, og så videre (Asdal & Reinertsen, 2020). Argumentasjonen i en tekst kan studeres ved å se på hvem det er som fører ordet i teksten og hvem som adresseres, passivt eller direkte. Det kan igjen gi oss innsikt i «avsenderens posisjon, perspektiv og prioritering, og om det større feltet som dokumentet inngår i» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 88). Et særtrekk ved landinformasjonsdokumenter er at *de definerende* (de som lager dokumentene) historisk sett har befunnet se i en overordnet maktposisjon i forhold til *de definerte* (de dokumentene omhandler), og at det fortsatt er en asymmetri i hvem som har makt til å karakterisere *de andre*. Dette synliggjøres ved at de definerende både henter inn, analyserer og artikulere landinformasjonen der det kan skapes forståelser som de definerte ikke nødvendigvis kjenner seg igjen i. Den andre analytiske inngangen er å tenke på et dokument som et verktøy der dokumentene forstås som et redskap «for å få noe til å skje, for å realisere noe, for å overtale og sette en sak i bevegelse» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 47). Verktøyinngangen muliggjør at vi kan se dokumenter som i utgangspunktet forstås som isolerte og små, også som noe som kan ha stor virkningskraft ved at de er sammenvevde med et omfattende politisk, administrativt og vitenskapelig apparat (Asdal & Reinertsen, 2020). Landinformasjonsdokumenter er et viktig middel i vurderingen av asylsøknader og har konkrete konsekvenser i praksis. De *gjør* noe, både ved å produsere og reprodusere informasjon, samtidig som de både kan «kontrollere og frigjøre, både samle og splitte, både åpne og skjule, både starte noe og stoppe noe» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 53).

Dokumentmaterialet

Det er i hovedsak tre landinformasjonsdokumenter som har dannet grunnlaget for analysen i dette kapittelet: *Nettverk* (Landinfo, 2017), *Forhold for barn og unge* (Landinfo, 2018) og *Tazkera, pass og andre ID-dokumenter* (Landinfo, 2020). De tre dokumentene omhandler forhold om Afghanistan og afghanere, og ble valgt på bakgrunn av et teoretisk og strategisk utvalg som kan belyse det jeg er opptatt av i mine spørsmål. I tillegg anser jeg

dokumentene som relevante i vurderingen av asylsøknader fra enslige mindreårige asylsøkere, da de tar opp tematikker som både forskning og Utlendingsdirektoratet peker på i sine diskusjoner om enslige mindreårige asylsøkere. Dokumentene har henholdsvis en lengde på 25, 33 og 36 sider. De er strukturert med forside med Landinfos logo og tittel, sammendrag, innholdsfortegnelse og hovedtekst, etterfulgt av en referanseliste som er delt inn i skriftlige og muntlige kilder. Alle dokumentene har også innledningsvis en del som handler om Landinfos temanotater. Her redegjøres det for hvem Landinfo innhenter og analyserer informasjon for (UDI, UNE og Justis- og beredskapsdepartementet), hva de baserer innholdet på (kilder), at notatene ikke gir «et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker», og at Landinfo er en uavhengig enhet (Landinfo, 2017, 2020, 2018). Innholdet i dokumentene beveger seg mellom å være deskriptivt, tolkende og menende. Dokumentet *Nettverk* (Landinfo, 2017) handler hovedsakelig om hvor viktig del nettverksbygging og bevaring av nettverk er i den afghanske kulturen og det afghanske samfunnet. Dokumentet *Forhold for barn og unge* (Landinfo, 2018) redegjør blant annet for utvalgte rammebetingelser for barn og unge, barns posisjon i familien, vanskeligstilte barn og alternativ omsorg og risikofaktorer for barn. Dokumentet *Tazkera, pass og andre ID-dokumenter* (Landinfo, 2020) gjennomgår og vurderer afghanske ID-dokumenter samt praksiser, rutiner og forvaltning knyttet til disse. Dokumentet har også en del om fødselsregistrering i Afghanistan og hvordan afghanere kan søke om pass gjennom den afghanske ambassaden i Oslo.

Analyse og etiske betraktninger

Analysen av dokumentene ble gjennomført ved hjelp av Asdal og Reinertsens praksisorienterte dokumentanalyse. Mine to analytiske innganger har, som nevnt ovenfor, vært å nærme meg dokumentene ved tekstnær lesing, samtidig som jeg har sett på dokumentene som verktøy. Dette gjorde at jeg stadig beveget meg mellom det tekstlige nivået og konteksten som dokumentene inngår i, den asylpolitiske konteksten. Den tekstlige analysen ble gjennomført ved at jeg identifiserte ord og setninger som viser til andregjøring i form av at afghanske samfunnspraksiser forstås som kunnskapsløst, ikke-riktig, ikke-vestlig, strategisk, rart og irrelevant. Dette ble systematisert i ulike tabeller. Parallelt med denne prosessen så jeg på

dokumentene som verktøy ved at jeg forsøke å plassere beskrivelser, tolkninger og meninger inn i en større sammenheng. Jeg tok med meg Asdal og Reinertsens (2020) empiriske spørsmål om verktøy inn i denne prosessen: «hvor kommer dette dokumentet fra, hvordan ble det utformet, av hvem, og for hvilket formål, og hvilke større systemer og prosesser inngår det i» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 50). Med utgangspunkt i disse spørsmålene analyserte jeg hvordan dokumentene kan ses i forhold til det postkoloniale og den asylpolitiske konteksten ved å identifisere markører som politiske og historiske diskurser, syn på andres kunnskapssystemer, livsverdener og egenskaper. De to analytiske inngangene inngår i hverandre, blant annet ved at det språklige i stor grad er med på å konstruere og reproducere ideer som kan knyttes til diskurser om andre på bakgrunn av språket og ordene som brukes i dokumentene.

De etiske dimensjonene minsker ved å velge dokumentanalyse som metode, men det betyr ikke at det etiske, og moralske, ikke er relevant. Som hvit, kvinnelig akademiker er jeg på flere vis en del av de samme systemiske logikkene som det postkoloniale perspektivet studerer med kritisk blikk. Selv om jeg i dette kapittelet studerer landinformasjonsdokumenter som er situert i Norge, inngår det også i analysen å rette blikket mot afghanske praksiser og samfunnsliv. Jeg må dermed være bevisst min egne sosiale posisjon (som hvit og majoritet) som kan farge mine tolkninger.

Essensialisering gjennom nullpunktsposisjon

Kapittelet beveger seg nå over i utforskningen av landinformasjonsdokumentene. Her følger en tredelt analyse der jeg først løfter fram hvordan den vestlige nullpunktsposisjonen (Castro-Goméz, 2021) bidrar til essensialisering av afghanere og afghansk samfunnsliv i dokumentene gjennom å peke på konstruerte forestillinger og forståelser. Dette knyttes videre sammen med asylpolitikk i analysens siste del.

Landinformasjonsdokumentene er satt sammen av ulike kilder som etablerer en fortelling om afghanere og afghansk samfunnsliv. Disse kildene er både muntlige og skriftlige, og de består av bøker, rapporter, informanter i statlige og ikke-statlige organisasjoner og myndigheter. Kildene kan forstås som stemmer som legitimerer og skaper autoritet gjennom kunnskapen de har om Afghanistan, og i så måte konstruerer forestillinger om afghansk samfunnsliv. I det følgende redegjøres det for to av kildene som er brukt i rapporten *Forhold for barn og unge*:

Noe av kildematerialet er datert noen år tilbake i tid, som blant annet Louis Duprees bok om forhold i Afghanistan fra 1980 og Hafizullah Emadis bok om kultur og tradisjoner i landet fra 2005. Det innebærer ikke at materialet er utdatert eller irrelevant, gitt at tematikken dette kildemateriale belyser, i stor grad har forblitt uendret de siste årene. (Landinfo, 2018, s. 6)

Tekstutdraget løfter fram tematikken knyttet til kilders relevans i forståelsen av det afghanske samfunnet. Det poengteres at materialet ikke er «utdatert» eller «irrelevant» ettersom tematikken som belyses «i stor grad har forblitt uendret de siste årene». Duprees bok brukes blant annet til å redegjøre for tematikk knyttet til overganger fra barn til voksenlivet: «Landinfo mener at forandringene de siste 20–30 årene, særlig på landsbygda, har vært marginale siden Louis Dupree påpekte at de fleste går direkte fra å være barn til å bli voksne, uten en ungdomsperiode» (Landinfo, 2018, s. 9). Her er det *de definerende* som har gjort en vurdering om hva som er utdaterte og irrelevante eller ikke. Et slikt perspektiv kan forstås dit hen at det afghanske samfunnet og afghansk samfunnsliv ikke ses på som noe som er foranderlig og dynamisk, men heller et land og et folk som forblir uforanderlig (Said, 1978/2018). Landinfos framstilling av Afghanistan innkapsler afghanske former for samfunnsliv og tradisjoner i forhåndsdefinerte forståelser basert på det vestlige blikket som forankres i de stemmene som får føre an i teksten. Det skapes en fastlåst essensialisering ved at den afghanske kulturen fryses i tid, i forhold til Vesten, som stadig utvikler seg. Dermed ser man at dikotomien sivilisert/primitiv reproduseres i sitatet (Said, 1978/2018).

Landinformasjonsdokumentene bruker også eksterne «eksperter» for å forstå det afghanske samfunnslivet:

Nordmannen Dag Ottar Hansen har bodd i Afghanistan i åtte år og har arbeidet for ulike hjelpeorganisasjoner. Under et foredrag for ansatte i Salangen kommune fokuserte Hansen (som gjengitt i Larsen 2014) på forskjeller mellom Norge og Afghanistan, samt betydningen av nettverk:

Her i Norge hvor vi har NAV til å hjelpe oss med å få jobb, lønn (om vi ikke har jobb), stønader og mye mer. I Afghanistan har de hverandre, familie, naboer, venner og bekjente. Alt er bygget på relasjoner, kunne Dag Ottar fortelle. Det finnes ikke gamle hjem og slikt i Afghanistan, slik som i Norge. Derfor må barna ta vare på sine foreldre. (Landinfo, 2017, s. 7)

Her presenteres «nordmannen» og hans erfaring som boende og arbeidende i Afghanistan og stemmen vi får høre fra videre er en norsk stemme.

Videre vises det til en uttalelse fra nordmannen der det pekes på de godene som finnes i den norske velferdsstaten, som Nav, som «hjelper oss», altså nordmenn, om man befinner seg i situasjoner der man ikke klarer seg på egen hånd. Det konkluderes med at siden de ikke har gamle hjem i Afghanistan, «slik som i Norge», *må* barna ta vare på sine foreldre. I så måte trer den såkalte områdespesialistens 'regionale ekspertise' fram om den afghanske måten å organisere samfunnsliv på (Said, 1978/2018, s. 310). I utdraget gjøres det en sammenligning mellom to ulike samfunns-kontekster som er utviklet og formet av forskjellige historiske, sosiale og kulturelle momenter. Det er det norske nullpunktsperspektivet som peker på hva vi har i Norge og hva de ikke har i Afghanistan, og dermed er det den objektive observatøren som innehar en maktposisjon til å definere andre, samtidig som han ikke blir representert eller observert i retur (Castro-Goméz, 2021, s. 8). Gjennom språket skapes det her en fortelling om afghanske forhold på bakgrunn av den norske mannen med leve- og arbeidserfaring fra Afghanistan. I sin berettelse brukes verbet 'må' framfor for eksempel 'ønsker' eller 'velger', og i så måte synliggjøres en annerledeshet ved at afghanske familiepraksiser kan være et resultat av manglende moderne infrastruktur som finnes i den norske velferdsstaten og ikke som et uttrykk for alternative kulturelle og tradisjonelle måter å leve på.

I rapporten *Nettverk* kommer det fram et eksempel på hvordan etnisitet og kultur knyttes sammen med biologi i en afghansk kontekst:

De etniske gruppene i Afghanistan er biologisk betinget. Personer som tilhører samme etniske gruppe, snakker samme språk, samtidig tilhører de normalt samme religiøse retning innen islam, og deler grunnleggende kulturelle verdier og tradisjoner [...]. (Landinfo, 2017, s. 11)

Her blir etnisitet, i form av språk, religion, kulturelle verdier og tradisjoner, koblet sammen med biologi. Det er interessant hvordan etnisitet skrives fram som noe som er biologisk betinget uten at biologiske parametere trekkes fram, men at det heller er sosiale momenter resonnementet trekker på. I samfunnsvitenskapelige diskusjoner og analyser har slike sammenkoblinger i lang tid vært knyttet til fenomener som essensialisering og rasialisering, der det foregår en «kategorisering av andre mennesker med referanse til antatte medfødte karakteristika» (Gullestad, 2002, s. 117). Det er vanskelig å vite hva som menes med utsagnet, og hva som ligger i begrepet

«biologisk betinget» i denne sammenhengen, men slik det er skrevet fram legger dokumentet et premiss for at biologi og etnisitet er sammenvevd i en afghansk kontekst. Dette kommer for eksempel til uttrykk ved at ordet 'er' brukes, heller enn andre mindre bekræftende uttrykk. Dokumentet kan på den måten være med på å videreføre den avleggse logikken om at noen menneskegrupper i gitte samfunn bare *er* sånn, og at måter å være og leve på ikke er et resultat av sosiale, kulturelle og historiske prosesser, men at *å være* og *å gjøre* reduseres til noe essensielt som ikke kan endres eller utvikles, men som er fastlåst (Said, 1978/2018, se også kapittel 1, Ramirez & Lyså, 2024).

Universaliseringens logikker

I dokumentene synliggjøres en universell forståelse av oppvekstvilkår og livssykluser:

Få afghanske mindreårige erfarer det som i en norsk kontekst ofte forbindes med ungdomstid; en periode av livet brukt til skolegang og sosial omgang med jevnaldrende utenfor familiesfæren. Overgangen fra å være barn til å ha oppgaver og ansvar innenfor de voksnes sfære i Afghanistan, er antagelig relativt brå for mange. (Landinfo, 2018, s. 9)

Her sammenlignes den norske barndommen med den afghanske, der man i Norge forbinder ungdomstid med «skolegang og sosial omgang med jevnaldrende utenfor familiesfæren», mens man i afghansk livssyklus ikke har denne perioden. Sitatet gir uttrykk for et mangelperspektiv der man sammenligner to kulturer ved å vise til hva de andre mangler. Det som dermed ikke kommer fram i dokumentene, er hvordan dette alternativt ser ut – altså om det finnes en annen måte å strukturere livssyklus på enn gjennom barndom, ungdomstid og voksenliv. Ungdomstid forstås som noe universelt (jf. vestlig) som har gitte aktiviteter og relasjoner knyttet til seg, og dersom forhåndsdefinerte aktiviteter og relasjoner ikke finnes, er «ungdomstid» noe som uteblir. Denne nullpunktsposisjonen, der den vestlige måten å strukturere livssyklus på, blir ansett som riktig og skaper et utgangspunkt for beskrivelser av *de andre kulturene*. Samtidig skrives det også fram i dokumentet at «det er en flytende grense for når en gutt anses som mann i en afghansk kontekst» (Landinfo, 2018, s. 9). Her pekes det på at følgende momenter er med på å avgjøre status som voksen eller ikke:

«modenhet, pubertet, mot, selvstendighet, styrke, arbeidsevne og kapasitet til å representere storfamilien har betydning for vurderingen» (Landinfo, 2018, s. 9). Beskrivelsene kan tvinge fram en materialisering av identiteter, kropper, rom og strukturelle forhold (Fernando, 2017) som settes i spill i eksempelvis asylvurderinger. Tidligere forskning har vist at denne «kunnskapen» om oppvekst i Afghanistan og fysiske trekk legger premiser for vurderingen av søkerens utseende, egenskaper, kropp og modenhet (Sørsveen & Ursin, 2020). Oppdragelse løftes også fram i beskrivelser av unge afghaneres liv: «Det er også viktig for familien å sørge for at barna fra ung alder disiplineres og at de blir opplært i islam og stammetradisjoner, der lydighet mot autoriteter innad i familien og i samfunnet står sentralt» (Landinfo, 2018, s. 11).

Barn i en afghansk kontekst er noen som disiplineres og er lydige i familien og i samfunnet. Dette knyttes igjen til islam og såkalte stammetradisjoner. Derimot er begreper alltid kontekstuelle, og «disiplin» og «lydighet» vil bety ulike ting ettersom hvor de brukes. Det ligger ofte sosiale fortellinger i de språklige framstillingene vi benytter oss av (Gullestad, 2002). Disiplin og lydighet kan dermed ha ulike fortellinger knyttet til seg i afghansk og norsk kontekst. I beskrivelsene i dokumentene *lærer* ikke barna om islam og «stammetradisjoner»; de disiplineres og opplæres. Selv om landinformasjonsdokumentene har til hensikt å skildre forhold i det afghanske samfunnet som «en mer helhetlig, kontekstualisert beskrivelse [*den afghanske konteksten*] av en relevant problematik» (Landinfo, u.å.a), kan beskrivelsene av det afghanske samfunnet være farget av den norske konteksten de skrives ut fra og de sosiale fortellingene som er forankret i denne konteksten. Sett fra «det norske blikket» vil en kunne tenke seg at disiplinerte og lydige barn maner fram bilder av noen som er passiv og underdanig (Said, 1978/2018). Disiplin og lydighet vil i så måte kunne skape et bilde av afghanske barn som speiler seg i etablerte diskursive fortellinger i vestlige land. I den norske konteksten er disiplin og lydighet noe som gir gjenklang til noe umoderne og gammeldags, hvor nordmenn anser seg å være moderne i den forstand at barnet har rettigheter som legger til grunn at de skal lyttes til og ha medbestemmelse (Ursin et al., 2022). Det er ikke nødvendigvis slik at forståelsen av disse begrepene er overførbar mellom en afghansk og en norsk kontekst som i sin konsekvens kan føre til en feilaktig forståelse av afghansk kultur og praksis. Gjennom valg

av verb og verbform pasifiseres barna til objekt som inngår i et hierarki mellom familie og religiøse praksiser.

Landinformasjonsdokumentene bruker også ord og uttrykk som legger opp til at afghanske samfunnspraksiser framstår som mangelfulle og fremmede og ikke passer inn i den vestlige måten å leve på:

Mangelfull fødselsregistrering medfører at det som regel ikke er mulig å fremskaffe etterrettelig dokumentasjon for eksakt alder, og heller ikke å verifisere opplysninger om fødselstidspunkt- og sted. Eksakt aldersfastsettelse har liten relevans i de aller fleste afghaneres dagligliv. Alder relateres ofte til historiske begivenheter (både nasjonale, lokale og familiære) og tidspunkt i en jordbruksrelatert syklus. [...] Det er derfor ikke unormalt om afghanere er omtrentlige når de angir fødselstidspunkt. Etter Landinfos erfaring og kunnskap betyr imidlertid ikke det at afghanere generelt er grovt desorientert om sin egen alder. (Landinfo, 2018, s. 8)

Her trer det fram en fortelling om *andregjøring* som baserer seg på et vestlig blikk på det afghanske samfunnet. Ved å peke på at det «ikke er mulig å fremskaffe etterrettelig dokumentasjon for eksakt alder», indikeres det at måten afghanere strukturerer sitt samfunnsliv på blir forstått som «omtrentlig» og underordnet. Gjennom nullpunktsposisjonen framstår det riktige som en nedskrevet, tallfestet og kronologisk forståelse av alder, som dominerer i vestlige land og ikke som noe som knyttes til «historiske begivenheter» eller «en jordbruksrelatert syklus». Selv om måten å aldersfastsette i den afghanske konteksten også kan forstås som nokså kompleks, anses den som svak metodisk. I dette ligger en implisitt forståelse av universalisering og essensialisering der det kun finnes én måte å gjøre noe på (Castro-Goméz, 2021; Rojas, 2016). Et annet interessant moment med dette tekstutdraget, er bruken av uttrykket «grovt desorientert». Uttrykket etterfølger en redegjørelse for aldersforståelse som er manifestert i det afghanske samfunnet og dets praksiser. Selv om det er skrevet fram som om afghanere generelt ikke er grovt desorientert, kan det fortsatt bety at noen er det. Her hentydes det implisitt at man er desorientert om man ikke har en universell forståelse av tid, og at en norsk og vestlig standard framstår som «standarden» (Castro-Goméz, 2021). Det oppstår da det som Larsen (2009) beskriver som Vestens utvikling av sin moderne, humanistiske, demokratiske og rasjonelle selvidentitet gjennom konstruksjonen av Orienten som «backwards, barbaric, despotic, irrational and traditional» (Larsen, 2009, s. 227).

Skjæringspunktet mellom antatt migrasjonsmotiv og asylpolitikk

I denne siste delen tar jeg for meg hvordan den asylpolitiske konteksten bryter direkte inn i dokumentene. Dokumentene kan dermed forstås som noe som formes av denne konteksten, samtidig som de er med på å forme politiske praksiser og diskurser (Asdal & Reinertsen, 2020):

Det er flere faktorer som bidrar til beslutningen [om migrasjon], men det er ingen tvil om at det anses å være en langsiktig investering og forsikring å ha familienettverk utenfor landets grenser, og særlig i vestlige land [...]. (Landinfo, 2017, s. 14)

I dette tekstutdraget skrives det fram et narrativ om afghanere der migrasjon ikke anses som et resultat av forfølgelse, men heller et grep som gjøres for å skaffe seg et familienettverk i andre land. Ved å bruke formuleringer som «det er ingen tvil om» kan dette forstås som at Landinfo gjør en konkluderende vurdering angående noe av migrasjonsgrunnlaget. I den samme rapporten fortelles det at «en mindreårig som ikke har bistand og støtte fra familienettverket, vil normalt ikke være i stand til å gjennomføre en reise til Europa. Storfamilien er den bærende sosiale institusjonen og alle barn tilhører et familienettverk» (Landinfo, 2017, s. 14). Sett i sammenheng med diskurser omkring enslige mindreårige asylsøkere som har vært til stede det siste tiåret, blant annet at unge afghanere sendes til Vesten som såkalte *ankerbarn* (Garvik & Valenta, 2021; Stretmo, 2010), kan man tolke tekstutdragene dithen at de er i tråd med fortellingene om enslige mindreårige asylsøkere som ikke har et reelt behov for beskyttelse. Deres migrasjon er heller en familiebeslutning i hjemlandet som er økonomisk motivert: «Det er lite sannsynlig at barn på egenhånd [sic], uten betydelig støtte fra familie-/slektsnettverk, kan gjennomføre en illegal reise fra hjemlandet til Norge» (Landinfo, 2018, s. 7). Ideen om den økonomiske eller strategiske migranten kommer også til uttrykk i dokumentet *Nettverk*: «Direktøren for en nyhetsbedrift (samtale i Kabul, april 2016) var bekymret for sin egen sønn, som hadde flere venner i Europa. Vennene la ut bilder på sosiale medier av vakre kvinner og det 'vellykkede' livet i Europa» (Landinfo, 2017, s. 14). Dette bekrefter forestillingen om at afghanere ikke er reelle flyktninger, men heller rikmannssønner. Denne diskursen er synlig i det innvandringspolitiske landskapet ved at politikere bruker betegnelser som ankerbarn som argument for å føre en

strengere asylpolitikk (se f.eks. Tjernshaugen, 2016, om Sylvi Listhaugs retorikk om asylbarn).

I dokumentet *Tazkera, pass og ID-dokumenter* fortelles en historie om en afghaner som arbeidet som tolk for det norske forsvaret:

Mange afghanere har enten liten bevissthet om eller er usikre på eksakt når de er født. Det er relativt enkelt for afghanere å manipulere opplysninger om fødselsår. Faizullah Moradi, som arbeidet som tolk for norske styrker i Afghanistan, har forklart at han inngikk kontrakt med det norske forsvaret før han fylte 18 år:

Min historie er nok litt spesiell, siden jeg løy på alderen. Jeg trengte jobben og jeg trengte pengene for å forsørge familien. Derfor viste jeg frem et falsk ID-kort der det sto at jeg var 21. (Landinfo, 2020, s. 14–15)

Innledningsvis brukes uttrykket «liten bevissthet» når det skrives om afghanere og alder. Dette etterfølges av en bemerkning om at det er en enkel oppgave for afghanere å «manipulere» opplysninger angående egen alder. Dokumentet viser så til et eksempel på at dette har skjedd hentet fra avisa VG. Dette er en beskrivelse der man kan forstå de det er snakk om som avkoblet, i motsetning til å være bevisst en kronologisk tidsforståelse, altså påkoblet. Når dette veves sammen med manipulering av opplysninger, skapes det en forståelse av at afghanske levemåter ikke er forenelig med rasjonelle vestlige standarder (Castro-Goméz, 2021; Said, 1978/2018). Identitetene konstrueres på bakgrunn av «lite bevisste mennesker» som kan drive manipulasjon som kan «ha stor betydning for forståelsesrammene for politikk og administrasjon» (Gullestad, 2002, s. 45). Ved å vise til et eksempel på hvordan manipulering omkring alder kan foregå i praksis, produseres og reproduseres et bilde av den unge afghaneren som er i tråd med diskurser som knyttes til spesielt mannlige asylsøkere og enslige mindreårige (Stretmo, 2010), som har gjort seg gjeldende som politiske argumenter for en strengere innvandringspolitikk. Mannlige asylsøkere og gutter som er enslige mindreårige asylsøkere har blant annet blitt omtalt som problematiske der etnisitet kobles sammen med kriminalitet (Gullestad, 2002) og problematisk og aggressiv seksualitet (Jensen, 2011). I det samme dokumentet brukes også begrepet 'inkompetanse' for å beskrive afghansk forvaltningskultur: «Utgangspunktet for vurderingen av afghanske dokumenter er afghansk forvaltningskultur; en forvaltningskultur som er sterkt preget av bestikkelser, korrupsjon, inkompetanse og nepotisme» (Landinfo, 2020, s. 29). Selv om det er forvaltningskulturen som betegnes som inkompetent,

er forvaltning noe som *gjøres* av mennesker. Den afghanske forvaltningskulturen i beskrivelsen ovenfor trekker på ideen om orientaleren med stikkord som «irrasjonell, lastefull (fallen), barnlig og ‘annerledes’», mens «europereen er rasjonell, dydig, modig og ‘normal’» (Said, 1978/2018, s. 52). Dermed inngår systemer i en hierarkisk sammenheng der andres gjøremåter diskrediteres.

Konkluderende refleksjoner

Studiet av landinformasjonsdokumenter i dette kapittelet har åpnet opp for en analyse og diskusjon omkring hvordan norskhet og vestlighet blir trukket fram som nullpunktet for kunnskapsproduksjon og forståelse. Den praksisorienterte dokumentanalysen har bidratt til å se hvordan dokumentene skaper andregjøringsprosesser ved å studere dem i relasjon til en bredere kontekst enn dokumentet i seg selv. Dette gjøres ved at afghansk samfunn, kultur og praksis blir redusert til noe annet og mangelfullt etter som det ikke passer inn i den universelle ideen om det moderne samfunnet. Videre har analysen vist hvordan landinformasjonsdokumenter ikke kan ses på som avskåret fra den norske (og europeiske) asylpolitiske konteksten. I dokumentene kan forestillinger om afghanere og afghansk samfunnsliv kobles til nåtidige og historiske samfunnspolitiske diskursive forestillinger forankret i vestlige land. Disse diskursive forestillingene gir gjenklang til Suids koloniale diskursforståelse hvor han peker på at det er en direkte sammenheng mellom konkret politikk og tekstlige representasjoner (Hiddleston, 2009, s. 77).

I videreføringen av den koloniale diskursforståelsen framtrer vestlige diskurser som universelle diskurser der alternative måter å leve på blir pasifisert og diskreditert gjennom språklige og retoriske momenter som gir negative konnotasjoner. Blant annet blir ordene ‘disiplin’ og ‘lydighet’ knyttet sammen med islam og stammetradisjoner som i en norsk kontekst kan gi assosiasjoner til det autoritære. Dette blir ikke forstått som lokal kultur. Videre kan dette ses i lys av det vestlige og norske, der barn lever «harmoniske liv», beskyttet av rettigheter gjennom den utvidede velferdsstaten, mens barn i Afghanistan blir gjenstand for de voksnes autoritet og et system og praksiser som skrives fram som mangelfullt. Diskurser tilknyttet vestlige levemåter og kunnskapsproduksjon trer dermed inn i den afghanske konteksten hvor nullpunktsposisjonen er den norske, og utgangspunktet de andre kulturene beskrives gjennom (Castro-Goméz, 2021).

Selv om dokumentene i seg selv skal være et verktøy for saksbehandlere i asylforvaltningen, og at de ikke skal gi «uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales» (Landinfo, 2017, 2018, 2020), kan de på bakgrunn av analysen tenkes som et verktøy for staten i arbeidet med innvandringsregulerende hensyn og grensekontroll. Dette er fordi de er «materielle gjenstander [...] som det arbeides på og med, og som kan bli satt i bevegelse og slik få virkning på andre ting og steder utenfor seg selv» (Asdal & Reinertsen, 2020, s. 19). Dette blir synlig gjennom beskrivelser av potensielle afghanske migranter som ikke nødvendigvis reiser fra Afghanistan på bakgrunn av frykt for forfølgelse, men fordi de ønsker å forankre seg i Vesten for å få et bedre liv for seg selv og familien i hjemlandet. I den norske og europeiske konteksten har vi sett en tendens til at en sterkere innvandrings skepsis får dominere i offentlige debatter. I dette har det blitt lagt vekt på at forskjellene mellom ulike kulturer er uforenelige, og denne uforeneligheten resulterer i grupper som har veldig ulik kultur ikke bør leve sammen, og dermed strengere innvandringspolitikk (Gullestad, 2002, s. 149). I samtidens Europa er fortellinger om andre samfunnssystemer og mennesker som en trussel for den moderne velferdsstaten en retorikk som brukes, særlig av den politiske høyresida (se også kapittel 4, Kalkman & Ursin, 2024). Diskursene tilknyttet «ankerbarn» og «strategiske migranter» kan være et resultat av at de har manifestert seg i det politiske og samfunnsmessige landskapet gjennom språket som føres omkring en gitt gruppe og dermed reproduseres i institusjonaliserte dokumenter, som landinformasjonsdokumenter. Gjennom dokumentenes språklige og retoriske framstilling ser man dermed et samsvar mellom disse momentene og politiske diskusjoner. På den måten kan det sies at landinformasjonsdokumenter er en pådriver i utforming og reproduksjonen av flyktning, innvandrings- og integreringsdiskurser i den norske konteksten.

Den såkalte områdespesialisten (Said, 1978/2018) blir gjennom landinformasjonsdokumentene en kilde til autoritet og legitimitet. Språk og argumentasjon som er forankret i et konkret diskursivt landskap bidrar til å skape gitte forestillinger om afghanere og afghansk kultur som kan overskygge afghanske asylsøkeres egne stemmer i en asylsøkerprosess. Nullpunktsposisjon (Castro-Goméz, 2021) ser ut til å være utgangspunkt for mye av landinformasjonsdokumentenes innhold. Det trer fram gjennom sammenligning, konkludering og essensialisering, som i sin konsekvens skaper forestillinger om et stivnet afghansk samfunn som er fastlåst

i det tradisjonelle, uforanderlige og omtrentlige. Dette er da en motsats til det norske som moderne, dynamisk og korrekt.

Forfatterbiografi

Aurora Terjesdatter Sørsveen er doktorgradsstipendiat i sosiologi ved Institutt for sosiologi og statsvitenskap, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. Hun arbeider med og forsker på hvordan ulikhet kommer til uttrykk i asyl- og flyktningbarns liv, og hvordan dette kan ses i sammenheng med større samfunnsstrukturer.

Referanser

- Asdal, K. & Reinertsen, H. (2020). *Hvordan gjøre dokumentanalyse? En praksisorientert metode*. Cappelen Damm Akademisk.
- Bhatia, M. (2020). The permission to be cruel: Street-level bureaucrats and harms against people seeking asylum. *Critical Criminology*, 28, 277–292. <https://doi.org/10.1007/s10612-020-09515-3>
- Bodström, E. (2023). Illusions of objectivity: The two functions of country of origin information in asylum assessment. *Migration Studies*, 11(1), 197–217. <https://doi.org/10.1093/migration/mnac033>
- Castro-Goméz, S. (2021). *Zero-point hubris: Science, race, and enlightenment in eighteenth-century Latin America*. Rowman & Littlefield.
- Chinga-Ramirez, C. (2015). *Skolen ser ikke hele meg! En postkolonial og narrativ studie av sosial ulikhet i den videregående skolen gjennom minoritetslevers erfaringer av å være annerledes* [Doktorgradsavhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. NTNU Open. <http://hdl.handle.net/11250/2364846>
- European Asylum Support Office. (2019). *EASO Country of origin information report methodology*. <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2019-EASO-COI-Report-Methodology.pdf>
- European Union. (2008). *EU (2008). Common EU guidelines for processing country of origin information (COI)*. Office for Country Information and Language Analysis. <https://www.refworld.org/docid/48493f72.html>
- Fairclough, N. (1992). *Discourse and social change*. Polity Press.
- Feneberg, V., Gill, N., Hoellerer, N. I. J. & Scheinert, L. (2022). It's not what you know, it's how you use it: The application of country of origin information in judicial refugee status determination decisions – a case study of Germany. *International Journal of Refugee Law*, 34(2), 241–267. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eeac036>
- Fernando, N. (2017). The discursive violence of postcolonial asylum in the Irish Republic. *Postcolonial Studies*, 19(4), 394–408. <https://doi.org/10.1080/13688790.2016.1317390>
- Garvik, M. & Valenta, M. (2021). Seeking asylum in Scandinavia: A comparative analysis of recent restrictive policy responses towards unaccompanied afghan minors in Denmark, Sweden and Norway. *Comparative Migration Studies*, 9(5), 1–22. <https://doi.org/10.1186/s40878-020-00221-1>
- Gibb, R. & Good, A. (2013). Do the facts speak for themselves? Country of origin information in French and British refugee status determination procedures. *International Journal of Refugee Law*, 25(2), 291–322. <https://doi.org/10.1093/ijrl/eed015>

- Gullestad, M. (2002). *Det norske sett med nye øyne. Kritisk analyse av norsk innvandringsdebatt*. Universitetsforlaget
- Hiddleston, J. (2009). *Understanding postcolonialism*. Acumen.
- Jensen, S. Q. (2011). Othering, identity formation and agency. *Qualitative Studies*, 2(2), 63–78. <https://doi.org/10.7146/qs.v2i2.5510>
- Kalkman, K. & Ursin, M. (2024). Hijaben: Kampen om frihet, kvinnefrigjøring og den muslimske kvinnens «beste». I C. Ramirez & I. M. Lyså (Red.), *Norskhet i bevegelse* (s. 81–104). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.213.ch4>
- Landinfo. (2017). *Nettverk*. <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/03/Afghanistan-Nettverk-19092017.pdf>
- Landinfo. (2018). *Forhold for barn og unge* <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/05/Temanotat-Afghanistan-Forhold-for-barn-og-unge-160518.pdf>
- Landinfo. (2020). *Tazkera, pass og andre ID-dokumenter*. <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2020/04/Temanotat-Afghanistan-Tazkera-pass-og-andre-ID-dokumenter-oppdatering-23042020.docx.pdf>
- Landinfo. (u.å.a). *Kilder og metoder*. <https://landinfo.no/fag-og-metode/>
- Landinfo. (u.å.b). *Landinfo*. <https://landinfo.no>
- Larsen, N. B. (2009). Institutional nationalism and orientalized others in parental education. I S. Keskinen, S. Tuori, S. Irni & D. Mulinari (Red.), *Complying with colonialism. Gender, race and ethnicity in the Nordic Region* (s. 225–240). Ashgate.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon. Mobilitet og tilhørighet*. Universitetsforlaget.
- Liudden, T. M. (2022). The map and the use of territory: The use of country information in asylum. *International Migration Review*, 56(1), 296–322. <https://doi.org/10.1177/01979183211028848>
- Loftsdóttir, K. & Jensen, L. (2012). *Whiteness and postcolonialism in the Nordic region. Exceptionalism, migrant others and national identities*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315547275>
- Norsk organisasjon for asylsøkere. (2017). *En gjennomgang av midlertidig opphold til enslige mindreårige asylsøkere*. NOAS. https://www.noas.no/wp-content/uploads/2017/10/EMA-notat_web.pdf
- Ramirez, C. & Lyså, I. M. (2024). Norskhet og rasialisering – friksjon, omveltning og utvidelse. I C. Ramirez & I. M. Lyså (Red.), *Norskhet i bevegelse* (s. 9–32). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.213.ch1>
- Rojas, C. (2016). Contesting the colonial logics of the international: Toward a relational politics for the pluriverse. *International Political Sociology*, 10(4), 369–382. <https://doi.org/10.1093/ips/olw020>
- Rosset, D. (2018). *Legitimacy, distanciation and the ecology of knowledge production in the Norwegian asylum procedure*. <https://libra.unine.ch/handle/123456789/3239>
- Rosset, D. (2019). *Producing knowledge and legitimacy: Country of origin information in asylum procedures* [Doktorgradsavhandling, University of Neuchâtel]. University of Neuchâtel.
- Rosset, D. & Liudden, T. M. (2015). The Eritrea report: Symbolic uses of expert information in asylum politics. *Oxford Monitor of Forced Migration* 5(1), 26–32.
- Said, E. W. (2018). *Orientalismen* (A. Aabakken, Overs.). Cappelen Damm. (Opprinnelig utgitt 1978)
- Schuster, L. (2003). Common sense or racism? The treatment of asylum-seekers in Europe. *Patterns of Prejudice*, 37(1), 233–256. <https://doi.org/10.1080/00313220307591>
- St.meld. nr- 19 (2003–2004). *Styringsforhold på utlendingsfeltet*. Kommunal- og distriktsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-21-2003-2004-/id584999/>
- Stretmo, L. (2010). Bilder av de ensamkommande barnen – en studie av nasjonal policy riktad mot ensam-kommande barn i Norge och Sverige under perioden 2000 till och med 2009. I I. H. Andersson, H. Ascher & M. Ascher (Red.), *Mellan det förflutna och framtiden. Asylsökande barns välfärd, hälsa och välbefinnande* (s. 245–279). Göteborgs Universitet.

- Sørsveen, A. T. & Ursin, M. (2020). Constructions of 'the ageless' asylum seekers: An analysis of how age is understood among professionals working within the Norwegian immigration authorities. *Children & Society*, 35(2), 198–212. <https://doi.org/10.1111/chso.12415>
- Tjernshaugen, K. (2016). Grande ber Listhaug slutte å fortelle «vandrehistorier» om asylbarn. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/ML4r/grande-ber-listhaug-sluttee-aa-fortelle-vandrehistorier-om-asylbarn>
- Ursin, M., Langfeldt, C. C. & Lyså, I. M. (2022). Relational rights and interdependent wellbeing: Exploring the experience of an ethnic minority girl with the Norwegian child welfare service. *Global Studies of Childhood*, 12(1), 27–39. <https://doi.org/10.1177/20436106221075637>
- Utlendingsdirektoratet. (2015). *Tall og fakta 2015*. https://www.udi.no/globalassets/global/aarsrapporter_i/tall-og-fakta-2015.pdf
- Utlendingsdirektoratet. (u.å.). *Informasjon om situasjonen i Afghanistan og søknader om opphold i Norge*. <https://www.udi.no/viktige-meldinger/informasjon-om-situasjonen-i-afghanistan-og-soknader-om-opphold-i-norge/>
- van der Kist, J. (2022). *Knowing asylum seekers: The chain of country of origin information* [Doktorgradsavhandling, University of Manchester]. https://pure.manchester.ac.uk/ws/portalfiles/portal/250505170/FULL_TEXT.PDF
- van der Kist, J., Dijstelbloem, H. & de Goede, M. (2019). In the shadow of asylum decision-making: The knowledge politics of country-of-origin information. *International Political Sociology*, 13(1), 68–85. <https://doi.org/10.1093/ips/oly029>
- van der Kist, J. & Rosset, D. (2020). Knowledge and legitimacy in asylum decision-making: The politics of country of origin information. *Citizenship Studies*, 24(5), 663–679. <https://doi.org/10.1080/13621025.2020.1784645>
- Velho, A. & Thomas-Olalde, O. (2016). Othering and its effects – exploring the concept. I H. Niedrig & C. Ydesen (Red.), *Writing postcolonial histories of intercultural education* (s. 27–51). Lang.
- Wernesjö, U. (2014). *Conditional belonging. Listening to unaccompanied young refugees' voices* [Doktorgradsavhandling]. Uppsala Universitet.
- Yuval-Davis, N., Wemyss, G. & Cassidy, K. (2018). Everyday bordering, belonging and the reorientation of British immigration legislation. *Sociology*, 52(2), 228–244. <https://doi.org/10.1177/0038038517702599>
- Yuval-Davis, N., Wemyss, G. & Cassidy, K. (2019). *Bordering*. Polity Press.